

П.В. Пашко, кандидат технічних наук,
доцент, заступник Голови
Держмитслужби України

МИТНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

У статті визначено, що митні інтереси держави – це її національні інтереси, забезпечення та реалізацію яких покладено на митні адміністрації країни. Вони мають визначатися поточним станом зовнішньоекономічних відносин, ступенем реалізації поставлених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян і ступенем захисту культурного середовища держави.

Розширено перелік найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє Української Держави, добробут і процвітання нації.

This article defines the customs interests of the state as its national interests, their providing and realization is relied on the customs administrations of the country. They should be determined by the current state of the external economic relations, realization extent of put strategic orienting points of the social-economic development, satisfaction fullness of the financial needs of the citizens and protection degree of the state cultural environment.

The list of the major national economic interests is extended, so the Ukrainian State future, welfare and prosperity of nation are depended on their realization.

Митна політика виступає складовою внутрішньої та зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи, відіграє істотну роль у виході держави на світовий ринок, а її головним функціональним завданням є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки в економічній, а також у політичній, соціальній, екологічній та інших сферах, що відображено в основних напрямках державної політики з питань національної безпеки України [1].

У ст. 2 Митного кодексу України визначено, що митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

Природа митної політики обумовлює, крім національних інтересів і національної безпеки взагалі, існування певних галузевих принципів формування та здійснення митної політики, які повинні розкривати зміст національних інтересів держави на даному етапі. Питання, пов'язані з вивченням національних інтересів, місцем митної політики, досліджувалися такими вченими: І.Г. Бережнюком, Б.М. Габричидзе, В.П. Горбуліним, П.В. Дзюбенко, О.Б. Єгоровим, А.Б. Качинським, С.В. Ківаловим, Б.А. Кормичем, С.І. Пирожковим, П.Я. Пісним, Д.В. Приймаченком, В.П. Науменко та ін.; вони з'ясовували ці поняття та формували наукову базу для подальших досліджень у цій сфері.

Основна мета статті – з'ясування місця та ролі державних митних інтересів у системі загальнодержавної політики, розширення переліку економічних інтересів держави, визначення поняття митного інтересу.

Національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні та духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, це визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток [1]. Національні інтереси визначають цілі внутрішньої та зовнішньої політики країни, а їх відстоювання має об'єднувати націю.

Національна єдність досягається за умови поваги гідності людини та реалізації життєво важливих національних інтересів України [2]:

– прав та свобод людини і громадянина;

– суверенітету України, її територіальної цілісності, недоторканності державного кордону, демократичного конституційного ладу, верховенства права;

– соборності держави на основі консолідації всіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп навколо цінностей незалежного, вільного, суверенного і демократичного розвитку єдиної України;

– конкурентоспроможності держави та економічного добробуту населення шляхом усебічного розвитку людського, науково-технічного, інноваційного потенціалу країни;

– удосконалення механізмів реалізації конституційного принципу розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову;

– неухильного додержання гарантій незалежності й об'єктивності суду;

– обмеження втручання держави в діяльність економічних суб'єктів, громадян, громадських організацій та політичних партій, релігійних об'єднань;

– безпечних умов життєдіяльності, захисту навколишнього природного середовища;

– збереження й розвитку духовних і культурних цінностей суспільства;

– гармонійних відносин з іншими державами світу, сприйняття Української Держави міжнародним співтовариством як повноцінного і рівноправного його члена.

Можна назвати такі життєво важливі національні інтереси, недотримання яких негайно призведе до загрози існуванню самої нашої держави [3]:

– виживання та розвиток України як суб'єкта міжнародних відносин;

– консолідація суспільства, міжетнічна та міжконфесійна злагода;

– соціально-економічні реформи, забезпечення примноження матеріальних цінностей;

– збереження та примноження духовних цінностей і зміцнення соціально-культурної ідентичності українського народу;

– збереження суверенітету й незалежності;

– ефективна система оборони та безпеки;

– розвиток науково-технічного потенціалу держави.

Другу групу важливих національних інтересів, недотримання яких може завдати шкоди, що зрештою вплине на життя всього суспільства, становлять:

– удосконалення механізму державного управління та місцевого самоврядування;

– гарантія права приватної власності;

– збереження територіальної цілісності; розвиток демократії, утвердження прав і свобод людини громадянського суспільства;

– інтеграція в європейський та світовий цивілізаційний простір;

– забезпечення та закріплення верховенства права;

– підтримання екологічно й технічно безпечних умов життєдіяльності;

– система стратегічного партнерства та підтримання регіональної безпеки, в тому числі з країнами Центральної та Східної Європи і Чорноморсько-Каспійського регіону.

До останньої групи національних інтересів – периферійних, недотримання яких може завдати шкоди, що суттєво не вплине на життя всього суспільства, можна включити:

– раціональне використання природних ресурсів;

– механізм громадського контролю над сектором безпеки;

– підтримка української діаспори за кордоном.

Економічні інтереси України – складова її національних інтересів, вони містяться як серед життєво важливих, так і серед важливих та периферійних.

Слід відрізняти національні інтереси, підґрунтя яких становлять життєво важливі інтереси особи і суспільства, та державні інтереси, тобто інституціональні інтереси політичної влади.

Під національними економічними інтересами можна розуміти сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування і сталий розвиток її економічної системи. Економічні інтереси виступають як провідна складова сукупності національних інтересів, тому що економічна сфера є базовою.

Серед найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє Української Держави, добробут і процвітання нації, слід виділити такі [4]:

- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, потужної національної економіки складного типу;
- забезпечення незалежності й свободи вибору шляхів розвитку країни, збереження її територіальної цілісності, умов побудови демократичної, правової держави;
- створення надійної системи економічної безпеки України, налагодження її самостійного прогресивного соціально-економічного розвитку;
- створення системи ефективного управління різними сферами суспільного життя, визначення місця і функцій державного управління в системі життєзабезпечення країни;
- здійснення широкого комплексу інституційних змін для динамічного розвитку національної економіки;
- здійснення ефективної реформи податкової системи, посилення стимулюючого впливу податків на розвиток виробництва; забезпечення ефективного розвитку національної промисловості; здійснення державою протекціоністських заходів, спрямованих на підтримку як вітчизняного товаровиробника, так і вітчизняного споживача;
- істотне зменшення енергомісткості й матеріаломісткості ВВП; здійснення кардинальної модернізації виробництва; створення замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема військової техніки та озброєння; створення потужного військово-промислового комплексу, зокрема ракетно-космічної галузі та власної єдиної і надійно захищеної інформаційної системи;
- збереження і розвиток інтелектуального та науково-технічного потенціалу України; створення достатніх запасів державних золотовалютних резервів;
- здійснення політики енерго- і ресурсозбереження;
- пошук і освоєння родовищ нафти, газу, вугілля, золота, алмазів тощо; забезпечення альтернативних джерел надходження нафти і газу; проведення земельної реформи, надання соціальної допомоги селу; здійснення реформи агропромислового комплексу, відродження села; залучення внутрішніх інвестиційних ресурсів до розвитку національної економіки;
- зростання добробуту українських громадян; вирішення державою соціальних проблем (забезпечення житлом, безробіття, бідність, злочинність тощо);
- забезпечення сприятливої демографічної ситуації, відтворення природного приросту населення: до 2010 р. вийти на рівень 1990 р.;
- забезпечення умов для досягнення середньої тривалості життя населення рівня 1990 р., який становить 72,5 року; розвиток внутрішнього ринку та внутрішнього попиту; рішуча боротьба з “тіньовою” економікою; створення соціально однорідного середовища в усіх регіонах держави, усунення дисбалансу в їх соціально-економічному розвитку;
- забезпечення зайнятості населення, проведення всеохопної інвентаризації трудових ресурсів;
- створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України;
- здобуття Україною гідного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство;
- побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємної вигідності;

- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- удосконалення товарної структури експорту й імпорту;
- забезпечення географічної збалансованості експорту й імпорту;
- нарощування експортного потенціалу, забезпечення позитивного сальдо зовнішньоторговельної діяльності;
- підтримка вітчизняних експортерів, сприяння виробникам імпортозамінної продукції, особливо критичного імпорту;
- захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції;
- ефективне використання Україною свого вигідного географічного розташування для міжнародного транзиту.

До цієї ж групи економічних інтересів можна зарахувати:

- приєднання та адаптацію до міжнародної системи митних взаємовідносин;
- структурну перебудову митної системи, наближення її до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- зменшення впливу адміністративних бар'єрів на здійснення ЗЕД;
- створення вітчизняних технічних засобів для неруйнівного контролю за товарами, які потрапляють в Україну з-за кордону;
- удосконалення митного тарифу та приведення його структури до загальносвітової.

Митні інтереси держави – це її національні інтереси, забезпечення та реалізацію яких покладено на митні адміністрації країни. Їх можна класифікувати за важливістю і за основними напрямками державної політики з питань національної безпеки, які пов'язані з митними відносинами.

Митна безпека держави визначається як стан захищеності національних інтересів, забезпечення та реалізацію яких покладено на митні адміністрації країни, котрий дає можливість у разі різних зовнішніх і внутрішніх загроз забезпечити здійснення митної справи [5], а саме:

- а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;
- б) митне регулювання, пов'язане з установленням і стягуванням податків та зборів;
- в) здійснення процедур митного контролю і митного оформлення, у тому числі із застосуванням необхідних заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання;
- г) боротьба з контрабандою і порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на митні органи завдань.

Митна справа має внутрішньодержавну спрямованість, що обумовлюється встановленням у рамках державного керування певного порядку переміщення товарів через митний кордон з використанням митного регулювання і митного контролю.

Оскільки безпосередньо митна справа організовується і реалізується митними органами, яким делеговано право митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон, то вони є головним суб'єктом забезпечення митної безпеки, а об'єктом митної безпеки, тобто тим, на захист чого вона спрямована, виступають митні інтереси держави.

Якщо під економічними інтересами держави розуміти сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування, стійкий розвиток і безпеку її економічної системи, то митні інтереси повинні визначатися поточним станом зовнішньоекономічних відносин, ступенем реалізації поставлених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян і ступенем захисту культурного середовища держави.

Митні інтереси забезпечують як зовнішньоекономічну, так і митну безпеку, але при цьому мають певні відмінності.

До митних інтересів, захист котрих забезпечує зовнішньоекономічну безпеку України як складову частину економічної безпеки, можуть належати:

- створення умов для активізації розвитку економічних суб'єктів, вітчизняного науково-технічного й інноваційного потенціалів, підвищення конкурентоздатності національної економіки;

- упровадження дійового механізму збереження і відтворення природних, трудових, інтелектуальних, енергетичних ресурсів та основних фондів на території держави, а також економічного стимулювання найбільш ефективного їх використання в межах країни;

- заохочення підприємств до ефективного зовнішньоекономічного співробітництва;

- забезпечення збалансованості структури зовнішньої торгівлі з використанням прийнятих у міжнародній практиці заходів, що підвищить експортний потенціал, задовольнить потреби внутрішнього ринку, захистить вітчизняних товаровиробників тощо.

До митних інтересів, захист яких забезпечує митну безпеку України, зараховують також:

- створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзитові, прискорення товарообігу і пасажиропотоку через митний кордон;

- своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів;

- ефективну організацію боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, запобігання їх проявам;

- наближення митного законодавства до світових вимог, розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи;

- забезпечення конфіденційності інформації щодо суб'єктів ЗЕД;

- збільшення транзитної привабливості країни;

- недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання і споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення;

- недопущення ввезення продукції з низьким морально-етичним змістом, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм і т. ін.

Поняття “забезпечення митної безпеки” потрібно розглядати в рамках створеної системи захищеності національних та митних інтересів держави як здатність управлінських рішень протидіяти можливим небезпекам у митній галузі. Митна небезпека, загрози, виклики, негативний вплив, ризик та шкода – системотвірні ознаки митної безпеки. Використавши конкретизовані визначення, можна простежити їх взаємозв'язок у митній безпеці.

Митні інтереси держави – це її національні інтереси, забезпечення та реалізацію яких покладено на митні адміністрації країни. Вони мусять визначатися поточним станом зовнішньоекономічних відносин, ступенем реалізації поставлених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян і ступенем захисту культурного середовища держави.

Література

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV.
2. Указ Президента України “Про стратегію національної безпеки України” від 12.02.2007 р. № 105/2007.
3. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2005. – № 3.
4. Мунтян В.І. Економічна безпека України: Монографія. – К.: КВІЦ, 1999. – 440 с.
5. Пашко П.В. Митні інтереси та митна безпека // Митна справа. – 2007. – № 3 (51). – С. 7 – 14.